

ОЦІНКА ВПЛИВУ СПІВВІДНОШЕННЯ ВЛАСНОГО ТА ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто поняття і сутність власного та позикового капіталу. Досліджено методику оцінки впливу структури джерел капіталу на фінансову стійкість підприємства з метою визначення ступеня фінансового ризику.

Аннотация. Рассмотрены понятие и сущность собственного и заемного капитала. Исследована методика оценки влияния структуры источников капитала на финансовую устойчивость предприятия с целью определения степени финансового риска.

Annotation. This article describes the concept and essence of equity and debt capital. Also article considers the procedure of estimating the capital sources impact on the financial stability of an enterprise for the purpose of determining the degree of financial risk.

Ключові слова: власний капітал, позиковий капітал, коефіцієнт, фінансова стабільність, левелідж, маневреність.

Облік і аналіз співвідношення власного та позикового капіталу є важливим аспектом у діяльності підприємств. Саме на основі результатів такого аналізу керівництво приймає рішення щодо ефективності тих чи інших видів господарської діяльності, рішення про доцільність розвитку напрямів виробництва, щодо прибутковості видів продукції, що показує необхідність дослідження різних методик аналізу та визначає актуальність обраної теми.

Питання оцінки співвідношення власного та позикового капіталу досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, а саме: Шеремет М. В., Баканов М. І., Савицька Г. В., Бабаєва С. А., Терещенко О. О., Мец В. О., Хмеленко Г. Г., Петраєва З. Ф. та ін.

Метою дослідження є вдосконалення оцінки співвідношення власного та позикового капіталу ПАТ "Миргородський завод мінеральних вод" для покращення фінансового стану.

Для досягнення мети в процесі дослідження були вирішені такі завдання: визначити сутність та зміст поняття власного та позикового капіталу; проаналізувати динаміку та структуру власного та позикового капіталів; оцінити ефективність розміщення та використання капіталу підприємства за допомогою фінансових коефіцієнтів; надати рекомендації щодо оптимізації формування капіталу підприємства.

Об'єктом дослідження є публічне акціонерне товариство "Миргородський завод мінеральних вод" та результати його діяльності за 2010 – 2011 роки.

Предметом дослідження є аналіз власного та позикового капіталу підприємства як головного джерела фінансування діяльності суб'єкта господарювання.

Передусім слід з'ясувати, що становить власний та позиковий капітал. Власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань, а позиковий капітал формує зобов'язання підприємства [1, с. 32].

При аналізі власного та позикового капіталу необхідно вивчити їх динаміку і структуру, з'ясувати причини змін окремих їх складових і дати оцінку змінам за 2010 – 2011 роки (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз динаміки і структури власного та позикового капіталів

Джерела засобів	2010 рік		2011 рік		Зміни (+, -)	
	сума, тис. грн	пит. вага, %	сума, тис. грн	пит. вага, %	у тис. грн	у %
1	2	3	4	5	6	7
Усього джерел	115684	100	132973	100	17289	0
1. Власний капітал:	74849	65,2	100078	75,8	25229	10,6
Статутний капітал	21474	18,7	21474	16,3	0	-2,4

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6	7
Додатковий вкладений капітал	3 669	3,2	3 669	2,8	0	-0,4
Резервний капітал	3 221	2,8	3 221	2,4	0	-0,4

© Андрєєва А. С., 2013

Нерозподілений прибуток	46 485	40,5	71 714	54,3	25 229	13,8
-------------------------	--------	------	--------	------	--------	------

Забезпечення витрат і платежів	948	0,82	866	0,65	-82	-0,17
2. Позиковий капітал:	40 835	35,3	32 895	24,7	-7 940	-10,6
Довгострокові кредити банку	9 532	8,3	0	0	-9 532	-8,3
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	9 113	7,9	15 501	11,7	6 388	3,8
Поточні зобов'язання:						
З одержаних авансів	9	0,008	5	0,004	-4	-0,004
З бюджету	3 486	3	7 167	5,4	3 681	2,4
З позабюджетних платежів	5	0,004	5	0,004	0	0
З істрахування	97	0,08	35	0,03	-62	-0,05
З оплати праці	279	0,2	312	0,2	33	0
Із внутрішніх розрахунків	5 416	4,7	664	0,5	-4 752	-4,2
Інші поточні зобов'язання	520	0,5	396	0,3	-124	-0,2

Як випливає з даних табл. 1, змінилась структура капіталу: на 2010 рік власний капітал становив 65,2 % у валюті балансу, а позиковий – 35,3 % відповідно. На 2011 рік частка власного капіталу у валюті балансу збільшилась на 25 229 тис. грн. (10,6 %) і становить 75,8 %, а позикового навпаки, зменшилась на 7 940 тис. грн (10,6 %) і становить 24,7 %.

Співвідношення власних та позикових коштів має велике значення для незалежності підприємства. Оскільки частка власного капіталу більша, то для кредиторів та інвесторів це має позитивний ефект, оскільки в них є впевненість щодо повернення своїх вкладень. Чим більша частка власного капіталу і менша позикового – тим менший фінансовий ризик.

Від оптимальності співвідношення власного та позикового капіталів значною мірою залежить фінансовий стан підприємства [2, с. 452].

У процесі аналізу необхідно оцінити ефективність розміщення та використання капіталу підприємства за допомогою таких коефіцієнтів: коефіцієнт фінансової незалежності (питома вага власного капіталу у валюті балансу); коефіцієнт фінансової залежності (відношення валюти балансу до власного капіталу); коефіцієнт маневреності власного капіталу (співвідношення оборотного капіталу до власного); коефіцієнт концентрації позикового капіталу (питома вага позикового капіталу до валюти балансу); коефіцієнт фінансової стабільності (відношення власного капіталу до позикового); коефіцієнт фінансового ризику (відношення позикового капіталу до власного); показник фінансового левєриджу (відношення довгострокових зобов'язань до власного капіталу) [3, с.157] (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз показників ефективності розміщення та використання капіталу на підприємстві ПАТ "Миргородський завод мінеральних вод"

Показники	2010 рік	2011 рік	Зміни (+,-)
Вихідні дані, тис. грн			
1. Валюта балансу	115 684	132 973	17 289
2. Власний капітал	74 849	100 078	25 229
3. Позиковий капітал	40 835	32 895	-7 940
4. Необоротні активи	76 698	67 095	-9 603
5. Довгострокові зобов'язання	9 532	0	-9 532
Розрахункові дані			
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,65	0,75	0,1
Коефіцієнт фінансової залежності	1,55	1,33	-0,22
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,02	0,33	0,35
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,35	0,25	-0,1
Коефіцієнт фінансової стабільності	1,83	3,04	1,21
Коефіцієнт фінансового ризику	0,55	0,33	-0,22
Показник фінансового левєриджу	0,13	0	-0,13

Виходячи з даних табл. 2 можна зробити такі висновки: коефіцієнт фінансової незалежності характеризує можливість підприємства виконати свої зовнішні зобов'язання за рахунок використання власних активів, його незалежність від позикових джерел. Частина власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів повинна бути не меншою 50 %, тобто коефіцієнт незалежності $> = 0,5$. Як за 2010, так і за 2011 роки коефіцієнт автономії більший за норму і становить на 2010 рік – 0,65, а на 2011 рік – 0,75, що є корисним для фінансової стійкості підприємства та допомагає сформувати незалежну структуру пасивів. Тенденція до зростання коефіцієнта дозволяє зробити висновок про покращення фінансового стану підприємства.

Доповненням до цього показника є коефіцієнти концентрації позикового капіталу – їх сума дорівнює 1 (або 100 %). Чим нижчий цей показник, тим менша заборгованість підприємства, тим стійкіший його стан. У 2010 році показник склав 0,35, тобто на одиницю сукупних джерел припадає 0,35 одиниць позикового капіталу. Зменшення цього показника в динаміці на 10 % означає зменшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства.

Економічний зміст коефіцієнта фінансової залежності полягає у визначенні, скільки одиниць загальної суми фінансових ресурсів припадає на одиницю джерел власних коштів. На підприємстві значення цього коефіцієнта знизилось на 22 %, що є позитивним фактором, оскільки свідчить про зменшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства, це в свою чергу приводить до покращення ліквідності балансу та фінансового стану підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в обігові кошти, а яка частина капіталізована. Від'ємне значення коефіцієнта за 2010 рік, а саме -0,02, свідчить про недостатність власних коштів для формування необоротних активів і як наслідок – дефіцит власних обігових коштів. Але в 2011 році можна спостерігати його збільшення на 35

% , що сприяє покращенню фінансового стану підприємства, мобільності власного капіталу і покращенню ступеня тяжкості структури власних активів.

Коефіцієнт фінансової стабільності показує, скільки позикових коштів залучило підприємство в розрахунку на 1 грн вкладених в активи власних коштів. Нормативне значення коефіцієнта повинно бути > 1. У 2010 році він склав 1,83, а в 2011 році можна побачити тенденцію до збільшення – 3,04. Збільшення коефіцієнта в 2 рази свідчить про те, що підприємство має стійкий фінансовий стан, відносно незалежний від зовнішніх фінансових джерел.

Коефіцієнт фінансового ризику показує, скільки одиниць залучених коштів припадає на кожну одиницю власних. Зниження показника в 2011 році порівняно з 2010 роком на 22 % підтверджує попередній висновок та свідчить про послаблення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про збільшення фінансової стійкості.

Показник фінансового левириджу характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань. Ураховуючи той факт, що протягом 2011 року підприємство погасило довгострокові борги, значення показника фінансового важеля дорівнює 0. Протягом усього періоду дослідження його значення знаходилося у межах нормативного рівня < 0,25, що є позитивним результатом діяльності підприємства [4, с. 321].

Отже, за допомогою аналізу цих коефіцієнтів можна виявити сильні і слабкі позиції різних підприємств, фірм. Менеджери використовують ці дані для контролю діяльності підприємства, щоб не допустити банкрутства. Формування оптимальної структури капіталу підприємства для фінансування необхідного обсягу затрат та забезпечення бажаного рівня діяльності є одним із найважливіших завдань, що вирішуються в процесі фінансового управління підприємством. Серед механізмів управління формуванням капіталу ПАТ "Миргородський завод мінеральних вод" найбільш складними є питання мінімізації вартості капіталу й оптимізації його структури, тому потрібно ретельно розглядати ці питання.

Наук. керівн. Хмеленко Г. Г.

Література: 1. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 512 с. 2. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навчальний посібник / Г. В. Савицька. – К.: "Знання", 2007. – 668 с. 3. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навчальний посібник / В. О. Мец. – К.: Вища школа, 2003. – 278 с. 4. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навчальний посібник / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.